

«Նոր ժամանակի կրթություն» ՀԿ

*ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ
ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ
ԴԱՍԸՆԹԱՑ*

*ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ
ԱՇԽԱՏԱՆՔ*

*Հետազոտության թեման՝ Խաղային տեխնոլոգիաների
կիրառումը առարկայի դասավանդման
գործում*

Առարկան՝ Մաթեմատիկա

Հետազոտող ուսուցիչ՝ Մարիամ Միրզոյան

Ուսումնական հաստատություն՝ Արարսի միջնակարգ դպրոց

Երևան 2022

Բովանդակություն

Ներածություն-----

Թեմայի արդիականությունը-----

ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՐԿԱՆ՝ կրտսեր դպրոցականների ճանաչողական կարողությունների զարգացմանը նպաստող խաղային տեխնոլոգիան է-----

Գործնական համատեքստ-----

Հետազոտության ընթացք-----

Եզրակացություն-----

Օգտագործված գրականության ցանկ-----

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

ԽԱՂԱՅԻՆ ՏԵԽՆՈԼՈԳԻԱՆԵՐԻ ԿԻՐԱՌՈՒՄԸ ԱՌԱՐԿԱՅԻ ԴԱՍԱՎԱՆԴՄԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՅՈՒՄ

Երեխան ոչ թե դատարկ սափոր է,

որը պետք է լցնել, այլ ջահ է, որը պետք է վառել:

Մ.Ֆ. Քվինթիլիանոս

Հետազոտության նպատակը՝

Ճանաչողական հետաքրքրությունների համար խթան կարող են դառնալ ուսուցումը հետաքրքիր դարձնելը, ուսուցման գործընթացում ստեղծագործական մթնոլորտի ապահովումը, ինչպես նաև բարդ բայց հրապուրիչ խնդիրների առաջադրումը: Այդ նպատակով անհրաժեշտ է գտնել ուսուցման այնպիսի հնարներ, որոնք ոչ միայն ցանկալի ու հետաքրքիր լինեն երեխաների համար, այլև ունենան ուսուցողական, ճանաչողական նշանակություն և միաժամանակ խթանեն աշակերտների ստեղծագործական միտքի զարգացումը:

Հետազոտության նպատակը միջին դպրոցում խաղի կիրառման հնարավորությունների բացահայտումն ու հիմնավորումն է, որպես կրտսեր դպրոցականների ճանաչողական կարողությունների զարգացմանը նպաստող մանկավարժական տեխնոլոգիա:

Հետազոտության խնդիրները՝

■ Դիտարկել սովորողների ճանաչողական հետաքրքրությունների զարգացման դերն ու անհրաժեշտությունը միջին դպրոցում:

■ Հիմնավորել այն փաստը, որ խաղը որպես ակտիվ և ադապտիվ մանկավարժական տեխնոլոգիա, նպաստում է կրտսեր դպրոցականների ճանաչողական հետաքրքրությունների զարգացմանը:

■ Գիտափորձով հավաստել, որ խաղը արդի միջին դպրոցում արդյունավետ կիրառվող և կրտսեր դպրոցականների ճանաչողական հետաքրքրությունների զարգացմանը նպաստող ժամանակակից մանկավարժական տեխնոլոգիա է:

Թեմայի արդիականությունը

Դպրոցում ուսուցչի աշխատանքի և աշակերտների ուսումնական հաջողությունների արդյունքները չափվում են ձեռք բերված գիտելիքներով, կարողություններով ու հմտություններով: Արդի ժամանակաշրջանում, երբ կյանքն օրեցօր առաջընթաց է ապրում, դպրոցի կարևորագույն խնդիրներից են դառնում աշակերտների ճանաչողական հետաքրքրությունների, նրանց ստեղծագործակալին մտածողության, ինքնուրույն որոշումներ կայացնելու կարողությունների ձևավորումն ու զարգացումը: Գիտելիքների գումարի յուրացումն ու մտապահումը, որոնք ավանդաբար համարվել են ուսուցման հիմնական նպատակ, այսօր վերածվել են ուսուցման հիմնական նպատակին հասնելու միջոցների:

Ուսուցման նպատակի նման ընկալումը չափազանց արդիական է և միաժամանակ ունի շատ խորը և հին արմատներ:

ԽԱՂԱՅԻՆ ՏԵԽՆՈԼՈԳԻԱՆԵՐԻ ԿԻՐԱՌՈՒՄԸ ԱՌԱՐԿԱՅԻ ԳԱՍԱՎԱՆԴՄԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑՈՒՄ

Հետքերության տակ հասկացվում է պահանջկոտ վերաբերմունք կամ մոտիվացիոն վիճակ, որը դրդում է ճանաչողական գործունեության: Հետաքրքրությունը սերտորեն կապված է գիտելիքների ձևով իրականության մարդկային մակարդակով յուրացման հետ և զարգանում է հիմնականում ներքին պլանով: Հետաքրքրության հիմքում ընկած է իրականության այս կամ այն ոլորտի ճանաչողական ներգրավումը: Աստիճանաբար կարող է վերանել առարկայի նկատմամբ ակտիվ, գործուն վերաբերմունքի անհատական պահանջարկի: Հետաքրքրությունը նկարագրվում է բովանդակության հետաքրքրվածություն, առաջադրանքի մեջ ներգրավվածություն, գործունեության գործընթաց տերմիններով: Հոգեկան արդյունավետության, ակտիվ ճանաչողական հետաքրքրության զարգացումը երիտասարդ սերնդի կրթման կարևորագույն խնդիրներից մեկն է: Պատճառը շատ պարզ է՝ այդ հատկությունները կպահանջվեն անձի կյանքի ընթացքում, եւ եթե մանկության ընթացքում նոր գիտելիքների եւ հմտությունների ցանկություն չի առաջանում, ապա հետեւանքները շատ ցավալի կլինեն: Ճանաչողական հետաքրքրությունը պահանջում է շարունակական աճ եւ շահերի հուսալիություն, ապա փորձը կուտակվում է արագ, գիտելիքը կդառնա կայուն: Մեծահասակից երեխաներին գիտելիքների փոխանցման մեթոդները կարող են շատ տարբեր լինել, եւ միջոցները պետք է լինեն հնարավորինս պարզ, բայց հետաքրքիր: Մեր շուրջը աշխարհի հետ փոխհարաբերություն ձևավորելու գործընթացը իրականության իմացության մեջ հուզական եւ մտավոր միասնությունն է: Երեխաների ճանաչողական գործունեության զարգացումը անհրաժեշտ է նրանց հետագա կյանքի գործունեության համար: Կախվածության գործընթացում երեխան պետք է լիարժեք անձնավորություն լինի

մեծահասակների համար, կարողանա որոշել իրենց գործունեությունը եւ ստեղծագործորեն մոտենալ խնդիրը՝ հասկանալով ոչ միայն շահերը եւ կարիքները, այլև կամքը: Ուսուցիչը պետք է ապավինի աշակերտների մտավոր գործունեության ակտիվությանը: Ճանաչողական խնդիրների լուծման յուրաքանչյուր իրավիճակում հիմնվում է անկախ որոնման, գուշակությունների, հոգեկան լարվածության արտացոլումների, տարբեր պաշտոնների բախումների, որտեղ անհրաժեշտ է որոշում կայացնել եւ որոշել ձեր սեփական տեսակետը: (Մարգարյան Ռ. Վ. 1984)

Ընդհանրապես երեխաների համար խաղը ճանաչվում է որպես գործունեության հիմնական ձև: Դիդակտիկայի մեջ, հատկապես կրտսեր դպրոցականների ուսումնական խնդիրները լուծելիս, կիրառվում են դիդակտիկ խաղերը: Այս մանկավարժական տեխնոլոգիան էապես կարևորվում է տվյալ տարիքային խմբի համար: Կրտսեր դպրոցական տարիքի երեխայի համար առաջատար գործունեություն է սկսում դառնալ ուսումը: Բայց այդ դպրոցականը, որը դեռ երեկ տարված էր իր գվարթ խաղերով, չի կարող լիովին գերծ մնալ դրանցից: Այդ իսկ պատճառով, երբ ուսուցումը համեմվում է խաղերով դրանք երեխայի համար դառնում են ավելի հետաքրքիր, սրտամոտ և ցանկալի: Երբ խաղը մուտք է գործում կենդանի մանկավարժական գործընթացի մեջ, դասարանում ստեղծվում է մի նոր յուրահատուկ միջավայր: Եթե ուսուցիչ աշակերտ կամ աշակերտ – աշակերտ հարաբերություններում մինչև այդ գոյություն ունեին ինչ – ինչ խանգարող հանգամանքներ, ապա դրանք աննկատելիորեն անհետանում են: Այդ մթնոլորտը հնարավորություն է տալիս, որ աշակերտները անկաշկանդ արտահայտեն իրենց մտքերը: Իսաղն ունի մի այնպիսի հիանալի հատկություն, որ երեխային կարող է իր համար էլ աննկատելիորեն ընդգրկել ակտիվ ուսուցման և նույնիսկ այս կամ այն խնդրի լուծման ընթացքի մեջ: Իսաղի ժամանակ երեխան ավելի է կենտրոնանում՝ տարվելով հետաքրքրաշարժությամբ, և ավելի հեշտությամբ էլ մտապահում է առաջին անգամ տեսածն ու լսածը:

Դպրոցում կենդանի մանկավարժական գործընթացում խաղերը չեն կարող ինքնանպատակ լինել: Իսաղ պետք է հանդես գա ոչ թե որպես առանձին հնար, այլ միաձույլ լինի ուսուցմանը և ծառայի ուսումնական նպատակին: Հարկավոր է երեխաների մեջ արթնացնել հետաքրքրություն և այդ կերպ նպաստել մանկավարժական խնդիրների լուծմանը: Ինչպես ցանկացած հնար, ուսումնական տեխնոլոգիա, այնպես էլ հետաքրքրաշարժության տարրերով հարուստ խաղը կարող է նույնիսկ ձանձրացնել երեխաներին, եթե չփոփոխվի ու անընդհատ կրկնվի նույնությամբ: Այդ իսկ պատճառով խաղը պետք է կիրառվի ստեղծագործաբար: Ցանկացած խաղ ցանկալի է տեսնել ոչ թե անխախտ կաղապարի, այլ աստիճանական զարգացման մեջ, որպեսզի երեխայի մեջ

չկորչի հետաքրքրությունը թե՛ դրա և թե՛ ուսուցան նկատմամբ: Ուսուցանող խաղերը, հետաքրքրաշարժ առաջադրանքները, սևեռում են երեխայի անկայուն ուշադրությունը դասի ընթացքին, տալիս են նոր գիտելիքներ, ստիպում են լարված մտածել: Իսաղերը երեխաներից պահանջում են հնարամտություն, ուշադրություն, համատեղ ստեղծագործական համառություն, զարգացնում են երևակայությունը, արագորեն ճիշտ լուծումներ գտնելու կարողությունները: Կարևոր է նաև այս ամենի դաստիարակչական կողմը, քանի որ այդ ընթացքում երեխաները մոտիկից առնչվում են, մրցակցում, վիճում, իրար օգնում, դառնում են ինքնուրույն և ընկերասեր: (Смолкин А. М. 1991)

Իսաղի ընթացքում մեծ տեղ պետք է հատկացնել հետաքրքրաշարժ խնդիրներին ու առաջադրանքներին, որոնց հիմնական նպատակը սովորածը կրկնելու, ամրապնդելու և կիրառելու կարողությունների ձևավորումն է: Բազմազան մանկավարժական, տրամաբանական, հետաքրքրաշարժ վարժությունները երեխաները կատարում են սիրով ու հավիշտակությամբ: Նրանք ինքնուրույն կամ ուսուցչի օգնությամբ լուծում են, վճռում, գտնում, կազմում, հորինում, առանձնացնում և այլն: Իսկ այդ ընթացքում երեխաները կամա-ակամա սովորում են այն ամենը, ինչը ծրագրված և թաքնված է այդ առաջադրանքների հետևում: Իսաղերը միայն դասը հետաքրքրաշարժ, զվարճալի ու բազմերանգ դարձնելու համար չեն միայն, դրանք առաջին հերթին ուսանելի են և նոր գիտելիքներ են հաղորդում, սովորեցնում միտքը լարել, տրամաբանել: Իսաղերը զարգացնում են երեխայի երևակայությունը, արագորեն լուծումներ գտնելու կարողությունը, համակցված մտածողությունը:

Մանկավարժության և հոգեբանության տեսաբանները գտնում են, որ երեխայի հոգեբանությունը, անհատականությունը առաջին հերթին ցայտուն և անմնացորդ արտահայտվում են խաղի մեջ: Իսաղը երեխայի համար ներքին, կենսաբանական պահանջմունք է: Իսաղով է երեխան ճանաչում երևույթի շատ կողմեր, որոնք ի հայտ են գալիս միայն խաղային իրավիճակում: Այս իրողությունն է ընկած մանկավարժության մեթոդաբանության այն ելակետի հիմքում, որով կարևորվում է խաղի դերը ուսուցման մակարդակում: Ըստ այդ ըմբռնման, խաղը մեծացնում է գիտելիքի նկատմամբ եղած գրավչության դաշտը, ընկալման, կլանվածության և սևեռման գործակիցները: Իսթանելով իմացական հետաքրքրությունները՝ խաղը հետադարձ կերպով նպաստում է լեզվամտածողության նախադրյալների ձևավորմանը և զարգացմանը: Գիտելիքը երեխային հաճույք պատճառելու չափ վարպետորեն մատուցելու կերպը միշտ էլ զբաղեցրել է մանկավարժության մեթոդաբաններին:

Ուսուցման միօրինակությունը հոգնեցուցիչ է: Այն հաղթահարվում է խաղի օգնությամբ: Երեխան կրավորական լսողից դառնում է ակտիվ մասնակից: Իսաղերով ուսուցումը

նպաստում է գիտելիքի և տեղեկությունների մեծ ծավալի յուրացմանը, հմտությունների մշակմանը, կարողությունների ու անհատականության զարգացմանը, գեղագիտական ճաշակի ձևավորմանը: Անձի զարգացման մեր հերթական բաղադրատոմսը չի կարող վիճարկել և ոչ մի մասնագետ: Այն միշտ էլ եղել է բազմաթիվ մանկավարժների մանրակրկիտ ուսումնասիրության առարկան: Խոսքը ստեղծագործական մտածողության մասին է: Չարգացնող ուսուցման հիմնական խնդիրներից մեկը դպրոցականների մեջ ակտիվ, ինքնուրույն, ստեղծագործական մտածողության ձևավորումն է: Ակտիվ մտածողությունն կարող է և ինքնուրույն չլինել: Ինքնուրույն մտածողությունը ոչ միշտ է ստեղծագործական: Մինչդեռ ստեղծագործական մտածողությունը անպայմանորեն և՛ ակտիվ է, և՛ ինքնուրույն:

Ստեղծագործական մտածողության զարգացման համար անհրաժեշտ է աշակերտներին հաճախակի դնել այնպիսի պրոբլեմային իրավիճակներում, որոնց մեջ նրանցից պահանջվի հետազոտական մոտեցում: Հարկավոր է այնպես կազմակերպել պարապմունքները, որ աշակերտների մեջ ծագեն ոչ միայն պրոբլեմային հարցեր, այլև դրանք ինքնուրույնաբար լուծելու ձգտում: Ստեղծագործական մտածողությունը հետազոտական պրոցեսի հիմնական բաղադրամասն է, երբ աշակերտն ինքն է բացահայտում, ինքն է գտնում պրոբլեմի լուծման մինչ այդ իրեն անհայտ ուղին:

Ինչի՞ց է սկսվում պրոբլեմի նկատմամբ ճիշտ մոտեցումը: Նրանից, որ ճանաչողության պրոցեսում աշակերտի մեջ ծագում է դժվարություն. նա չի կարողանում նախկինում յուրացրած գիտելիքների միջոցով բացատրել նոր, իրեն հետաքրքրող փաստերն ու երևույթները: Ինքն՝ աշակերտն է ձգտում գտնել կամ յուրացնել նոր տեղեկություններ, գործողության նոր եղանակներ, որպեսզի վերացնի տվյալ երևույթը հասկանալու ընթացքում առաջացած հակասությունը: Դասի ժամանակ ճանաչողական պահանջմունք առաջացնել՝ նշանակում է ստեղծել պրոբլեմային իրադրություն: Աշակերտին պրոբլեմի լուծման պրոցեսի մեջ ներգրավելու համար անհրաժեշտ է նաև պրոբլեմի հստակ սահմանումը, նրա ձևակերպումը, իսկ այնուհետև, ստեղծելու համար վարկածների առաջբաշում՝ դրանց ստուգում ու հիմնավորում: Ոչ միայն ստեղծագործական, այլև ինքնուրույն մտածողության զարգացումը պահանջում է պարապմունքների այնպիսի կազմակերպում, երբ գիտելիքները տրվում են ոչ թե պատրաստի վիճակում, այլ մեծ մասամբ աշակերտները դրանք ձեռք են բերում ինքնուրույնաբար:

Բազմաթիվ դիտարկումները ցույց են տալիս, որ երեխայի ստեղծագործական դրսևորումները մեծ չափով կախված են ոչ միայն շրջապատի իմացական մակարդակից (ընտանիք, համադասարանցիներ, մանկավարժներ, ստեղծագործական խմբակներ և այլն), այլև նրա ստեղծագործական ընդունակությունների հանդեպ շրջապատի

ցուցաբերած գնահատականից: Մեծահասակները, նախ և առաջ ծնողները, բնականաբար, ավելի բարձր են գնահատում իրենց երեխաների ստեղծագործական ընդունակությունները, քան մանկավարժներն ու անգամ իրենք՝ երեխաները: Նրանք իրենց երեխաներին ավելի լավ են ճանաչում, սիրում ու ցանկանում քաջալերել՝ ընդգծելով նրանց արժանիքները: Նկատենք, որ մանկավարժները դա ավելի քիչ են անում:

Այստեղից հանգում ենք տխուր եզրակացության, որ ստեղծագործական դրսևորումների հանդեպ խրախուսական վերաբերմունքի անտեսումը վնասում է երեխաներին՝ իրագործելու իրենց հնարավորություններն ու բացահայտելու սեփական անհատականությունը: Այն նվազեցնում է ինտելեկտի իրական առարկայական ցուցանիշները՝ բացասաբար ազդելով երեխայի ստեղծագործական զարգացման վրա: Անշուշտ, երեխայի ստեղծագործական դրսևորումները պայմանավորված են անձի հոգեբանության ոլորտում ուսուցչի ունեցած գիտելիքներով և մանկավարժական գործունեության մեջ դրանց գրագետ կիրառման ունակությամբ: Մանկավարժական գործունեության մեջ այն նախ և առաջ արտահայտվում է ուսուցման յուրաքանչյուր պահին ուսուցչի ունեցած առավելագույն ներգրավվածությամբ և առկա հոգեբանական բոլոր պաշարների լիարժեք օգտագործմամբ: Հայտնի է, որ վառ ստեղծագործական ընդունակություններ ունեցող երեխաները հարուցում են ոչ միայն աշակերտների, այլև որոշ ուսուցիչների հակակրանքը: Դա հաճախ մանկավարժների մասնագիտական անբավարար մակարդակի հետևանք է:^(Ալվանջյան Ս. 2020)

ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՐԿԱՆ՝ կրտսեր դպրոցականների ճանաչողական կարողությունների զարգացմանը նպաստող խաղային տեխնոլոգիան է:

Կան որոշ ընդհանուր պահանջներ, որոնց անհրաժեշտ է հետևել խաղեր կազմակերպելիս: Խաղը պետք է կազմակերպել, ուղղորդել, անհրաժեշտության դեպքում նաև միջամտել, բայց չճնշել: Անհրաժեշտ է ապահովել, որ յուրաքանչյուր մասնակից հնարավորություն ունենա նախաձեռնողականություն ցուցաբերել: Երեխաները պետք է խաղերին մասնակցեն ազատության և կամավորության սկզբունքով, առանց պարտադրման: Խաղերի ընթացքում մասնակիցները չպետք է նվաստացնեն կամ վիրավորեն մյուս խաղացողների արժանապատվու- թյունը: Խաղի բովանդակությունը, կանոններն ու պայմանները երեխաների համար պետք է լինեն հստակ և հասկանալի: Երեխան բավարարվածության զգացում է ունենում, երբ սովորում և աշխատում է հանույքով, իր գործով տարված: Երբ խմբում հարմարավետ միջավայր է, մասնակիցները գործում են ավելի վստահ, ձգտում են սովորել և ստեղծագործել: Խաղերն այդպիսի մթնոլորտ ստեղծելու ամենաարդյունավետ մեթոդներից են: Ձեզ ներկայացված խաղերը կօգնեն երեխաների հետ աշխատել այնպիսի մթնոլորտում, որտեղ նրանք ուրախություն և

բավարարվածություն կստանան: Իսաղերը զգացմունքների արտահայտման և շրջապատող իրականության ճանաչման հզոր միջոց են: Իսաղի ժամանակ երեխաները ցուցաբերում են կամքի ուժ, համարձակություն, իրավիճակին ստեղծագործաբար մոտենալու կարողություն: Դրանք օգնում են երեխաների սոցիալիզացիային, հնարավորություն են տալիս գործնականում զարգացնել և ինտեգրել տարբեր համոզմունքներ, հմտություններ և ընդունակություններ: Իսաղերի օգտագործումը թույլ է տալիս լիովին ռեալիզացնել ուսումնական նպատակների լայն սպեկտրը: Սակայն առաջին հերթին խաղերը բավականություն են պատճառում, իսկ բավականությունը լավագույն խթանիչ միջոցն է մոտիվացիայի ձևավորման հարցում: Իսաղերը և վարժությունները միշտ պահանջում են անհատական մոտեցում, և անհրաժեշտ է դրանց կազմակերպման ժամանակ ուշադրություն դարձնել որոշակի օրինաչափությունների: Իսաղերում երբեմն դժվարություններ են առաջանում դերերը բաժանելիս: Լինում են գլխավոր և երկրորդական, հետաքրքիր ու անհետաքրքիր դերեր: Խմբավարը պետք է կարողանա ապահովել, որպեսզի մասնակիցները գտնվեն հնարավորինս հավասար պայմաններում: Դերերը կարելի է բաժանել վիճակահանությամբ կամ էլ հերթականությամբ փոխանցել բոլորին: Խմբավարի դերը ոչ այնքան անմիջական մասնակցությունն է, որքան համապատասխան պայմաններ ստեղծելը: Խմբավարը պետք է նաև ուշադիր լինի մասնակիցների ապրումների և զգացմունքների նկատմամբ: Իսաղերի ժամանակ կարելի է օգտագործել խրախուսանքներ և պարգևատրումներ: Որպես խրախուսանք կամ պարգևատրություն կարող են լինել որևէ «կոչում շնորհելը» (ամենահնարամիտը, ամենախելացին և այլն), շնորհակալություն հայտնելը, հաջորդ խաղը վարելու իրավունքը, կրծքանշանների հանձնումը: Իսկ կանոնները խախտելու դեպքում կարելի է կիրառել տուգանքներ: Ցանկալի է, որ խրախուսանքներն ու տուգանքները որոշվեն նախապես խմբի կողմից՝ մանկավարժի ուղղորդմամբ:

Դասի ընթացքում աշակերտների ճանաչողական գործունեությունը իր մեջ ներառում է ըմբռնման, հիշողության, մտածողության, երևակայության գործընթացները, ինչպես նաև առույգության, ուշադրության կենտրոնացվածության, դիրքորոշման վիճակները: Ըմբռնման լրիվությունն ու պարզորոշությունը հնարավոր է միայն համապատասխան վարքագծի դեպքում, կենտրոնացված ուշադրության և մտավոր այնպիսի ակտիվ գործունեության դեպքում, որ դրսևորվում է վերլուծության, համադրության, համեմատության, զուգադրության, կոնկրետացման և մտավոր այլ գործառնությունների միջոցով, որոնք իրենց հերթին պահանջում են հիշողության գործունեություն: Շատ դեպքերում ըմբռնման որակը կախված է որոշակի տիպի երևակայության գործունեությունից:

Դասի ընթացքում աշակերտների ճանաչողական գործունեության կազմակերպումը ոչ այլ ինչ է, քան՝ ուսումնական խնդիրների տրամաբանական և պրակտիկ լուծման համար օպտիմալ պայմանների ստեղծում: Դասի ընթացքում ուսուցիչը կարող է նման պայմաններ ստեղծել միայն այն դեպքում, եթե նա լավ գիտի յուրաքանչյուր ճանաչողական գործընթացի, յուրաքանչյուր գործունյա վիճակի օրինաչափությունը և նրա փոխներգործության բնույթը: Դիտարկենք ճանաչողական գործունեության հիմնական բաղադրամասերի առավել էական առանձնահատկությունները:

Աշակերտների ճանաչողական գործունեության կազմակերպման գործընթացում կարելի է առանձնացնել իրար հետ սերտորեն կապված երեք փուլ՝ նախապատրաստական, արդյունավետության և ամրակայող:

Առաջին փուլը աշակերտների մտածողության ու երևակայության ակտիվ, ինքնուրույն, ստեղծագործական աշխատանքի համար օպտիմալ պայմանների ապահովումն է: Այս փուլին են վերաբերվում դիրքորոշման ստեղծումը, ընթրման և ուշադրության կազմակերպումը, հիշողության մոբիլիզացումը:

Երկրորդ փուլը աշակերտների մտածողության ու երևակայության վերլուծական-համադրական գործունեության կազմակերպումն է և դրա հիման վրա նրանց նոր գիտելիքների ու մտավոր կարողությունների ձևավորումը:

Երրորդ փուլը ճանաչողական գործունեության տեխնիկական բաղադրամասերի ամրապնդումն է, դրանց ավտոմատացումը:

Դպրոցական տարիքում մտածողության զարգացման բարձրագույն աստիճանը տեսական, հետազոտական մտածողությունն է, որն ուղղված է երևույթները բացատրելուն, ամենաընդհանուր և տեսական օրինաչափությունների ճանաչմանը: Մտածողություն, որը բնութագրվում է նոր գիտելիքները ինքնուրույնաբար ձեռք բերելու, որոնումները պլանավորելու, նոր կախվածությունը կամ օրինաչափությունը ինքնուրույն հետազոտելու կամ բացահայտելու կարողությամբ և որը հնարավորություններ է տալիս կանխատեսելու:

Գործնական համատեքստ

Մենք ասում էինք, որ ուսումնասիրումը պետք է եռանդուն (գործուն) լինի, բայց սովորողը եռանդունություն հանդես չի բերի, եթե դրա դրդապատճառը չունենա: Նա պետք է մտավոր եռանդունության դրդվի մի որևէ շարժառիթով, օրինակ՝ պարզև ստանալու հույսով: Սակայն ուսման համար ամենալավ շարժառիթը հետաքրքրությունն է, որը սովորողի մոտ առաջացնում է ուսումնասիրվող նյութը, իսկ լարված մտավոր

գործունեության համար լավագույն պարգևը նման գործունեությունից ստացված բավականությունն է: Իսկ եթե այդ ամենալավը ունենք, ի՞նչ, այնժամ պետք է ջանանք փոխարինելու այն մի ինչ-որ լավ կամ նույնիսկ սոսկ բավականաչափ լավ բանով: պետք չէ մոռանալ նաև ուսումնասիրման այլ շարժառիթների մասին՝ գուտ ներքիններից բացի: Սովորողը ուսումնասիրման գործունեության համար պետք է հետաքրքրվի ուսումնասիրվող նյութով, հաճույք ստանա ուսումնասիրման բուն գործընթացից: Սովորել չցանկանալու համար պատիժը գուցե վատագույնն է սովորողի աշխատանքի խթանման կիրառվող մեթոդներից: Ուսուցիչը պետք է իրեն համարի մի հանձնակատար, որը ցանկանում է պատանյակներին մի քիչ մաթեմատիկա «վաճառել»: Բայց եթե հանձնակատարը իրացման խնդրում դժվարություններ է կրում, և նրա ապրանքը դրած է մնում, որովհետև հաճախորդները հրաժարվում են այն գնելուց, ապա նա չպետք է ամեն ինչում գնորդներին մեղադրի: Հիշեցե՛ք, որ գնորդը միշտ իրավացի է՝ սկզբունքորեն, իսկ երբեմն և՛ գործնականորեն: Երիտասարդը, որը հրաժարվում է մաթեմատիկա սովորելուց, գուցե և իրավացի է: Պարտադիր չէ, որ ձեր սովորողը ծույլ կամ տխմար լինի՝ պարզապես նրան կարող է հետաքրքրել լրիվ այլ մի բան: Ախր աշխարհում այնքան հետաքրքիր բան կա: Եվ որպես ուսուցիչ, որպես գիտելիքներ մատակարարող՝ ձեր պարտքն է սովորողի մեջ հետաքրքրություն առաջացնել մաթեմատիկայի նկատմամբ, ցուցադրել նրան քննարկվող հարցի նրբագեղությունը և գեղեցկությունը, ստիպել նրան՝ հասկանալու, որ չի զոջա՝ ձեր առաջարկած խնդրի վրա ջանք թափելով: Հետևապես՝ ուսուցիչը պետք է հատուկ ուշադրություն դարձնի խնդրի ընտրությանը, դրա ձևակերպմանը և այն բանին, թե ինչպես վերջինս ավելի լավ մատուցի: Իսնդիրը պետք է իմաստալից տեսք ունենա ոչ միայն ուսուցչի, այլև սովորողի տեսանկյունից: Ցանկալի է, որ այն կապված լինի սովորողների առօրյա փորձի հետ, լավ է նաև, եթե խնդրի առաջադրումը կապակցվում է որևէ կատակի, խաղի, բառախաղի կամ փոքրիկ պարադոքսի հետ: Իսնդիրը կարելի է նաև սկսել սովորողներին քաջ հայտնի մի փաստից ցանկալի է, որ այն ընդհանուր հետաքրքրություն կամ կիրառումների հնարավորություն ներկայացնող ինչ-որ բան պարունակի: Եթե կամենում ենք սովորողի ստեղծագործական ջանքերը խթանել, ապա պարտավոր ենք ինչ-որ հիմունքներ տալ նրան՝ ենթադրելու, որ նրա այդ ջանքերն ապարդյուն չեն կորչի: Նմանատիպ խնդրի օրինակներ կարող եք տեսնել հավելվածում: Հատկապես սովորողի հետաքրքրությունն է նրա աշխատանքի լավագույն շարժառիթը: Սակայն կան նաև այլ շարժառիթներ, որոնք չպետք է արհամարհել: Նախքան սովորողները ձեռնամուխ կլինեն աշխատանքին՝ առաջարկեք նրանց կռահել արդյունքը կամ նույնիսկ դրա մի ինչ-որ մասը: Որոշակի հիպոթեզ արտահայտած սովորողը դրանով իսկ իրեն կաշկանդում է՝ նրա հեղինակությունն ու սեփական արժանապատվության զգացումն ինչ-որ չափով այժմ կախված են գործի

ավարտից, և նա անհամբեր ուզում է իմանալ՝ արդյո՞ք իր կռահումը ճիշտ կլինի, թե ոչ: Նա իր խնդրով և դասարանի աշխատանքով եռանդուն կերպով կհետաքրքրվի, նա չի քնի և ուշադրությունն այլ բանի վրա չի շեղի:

Հետազոտությունը իրականացրել եմ Արմավիրի մարզի <<Արաքս գյուղի միջնակարգ >> ՊՈԱԿ-ի 8-րդ դասարանում, որտեղ սովորում է թվով 10 աշակերտ՝ յոթ տղա և երեք աղջիկ: Աշակերտներից եկուսը ունեն լավ առաջադիմություն մեկը միջին: Նրանք կարողանում են կատարել առողջ դատողություններ, կարողանում են վերլուծել իրավիճակը կատարել եզրակացություններ, հետաքրքրասեր են, հաճադում են տարբեր խմբակների, մասնակցում են միջոցառումների, ունեն սեփական հետաքրքրությունների շրջանակները: Իսկ մյուսը ունի բավարար առաջադիմություն, որի պատճառը երկլեզվակրությունն է, անհետևիզողականությունը, ոչ ճիշտ կազմակերպված ուսումնական գործընթացը:

Նախատեսված է իրականացնել մեկ փորձնական դաս նախնական դիտարկման նպատակով և երկու հետազոտական դաս վերոնշյալ դասարանում: Դասի ընթացքում որպես գործիք կիրառվելու է խաղը: Նախատեսված է իրականացնել յուրաքանչյուր դասին մեկական խաղ և հայտորոշիչ թեսթ: Աշակերտները և՛ փորձնական և՛ հետազոտական դասերից հետո պետք է լրացնեն ինքնագնահատման թերթիկներ, իսկ դասալսողը և ես դասալսող ստուգաթերթիկները, որոնք և լինելու են չափելի գործիքները:

Հետազոտության ընթացք

Փորձնական և հետազոտական դասերի ժամանակ ներկա են եղել բոլորը, բացակա աշակերտներ չեն եղել:

Առաջին հետազոտական դաս: Դասի թեման Քառանկյուններ թեմայի ամփոփումն էր: Սկզբում կատարեցի հաշվառում, ստուգեցի տնային աշխատանքները, պարզաբանեցի անհասկանալի հարցերը: Դասի խթանման փուլը սկսեցինք <<Այլ կերպ>> խաղով: Սեղանի վրա դասավորեցի գունավոր քարտեր հակառակ շրջված, որոնց վրա գրված են քառանկյունների, դրանց տարրերի անունները: Անյնուհետև աշակերտներին բաժանեցի երկու խմբի՝ յուրաքանչյուր խմբում երկու աշակերտ: Խմբերի բաժանելուց հետո բացատրեցի խաղը, դա իրենից ներկայացնում է հետևյալը՝ աշակերտների առաջին խումբը մոտենում է և վերցնում պատահական քարտ սկսում բացատրել այդ քարտի վրա գրված բառն առանց օգտագործելու բառի արմատը: Աշակերտին տրվում է՝ 1ր ժամանակ: Առային աշակերտը բավականին հաջողված խաղ խաղաց և տգիմին բերեց բավականին միավորներ գուշակելով բառերի գրեթե կեսը: Նույն կերպ նաև երկրորդ խումբը: Վերջում հաշվեցինք բառերի քանակը, ինչի արդյունքում հաղթանակ տարավ

առաջին խումբը: Աշակերտները բոլորը ներգրավված էին խաղին անգամ լավեցին նման արձագանքներ.

-Ինչ հավեսա՞

Իմասի ընկալման փուլում աշակերտներին բաժանեցի հայտորոշիչ թեստեր, որտեղ գրված էին սահմանումներ քառանկյունների և դրանց տարրերի վերաբերյալ սակայն կայն բացթողնված բառեր, որոնք պետք է լրացնեն աշակերտները և կայն առաջադրանքներ որտեղ պետք է քառանկյան անվանումը համապատասխանեցնեն պատկերի հետ: Աշխատանքի ընթացքում մոտոնում էի, հետևում աշխատանքին, անհրաժեշտության դեպքում օգնում: Աշխատանքը կատարելու համար աշակերտներին հատկացված էր 15ր ժամանակ: Ավարտելուց հետո հանձնարարեցի լուծել խնդիրներ այլընտրանքային գրքից, որոնք ինքս նախապես նշել և դուրս էի բերել դասագրքից: Ըստ իրենց ցանկության աշակերտներից մեկը եկավ գրատաղտակին և սկսեց լուծել խնդիրը այն բարձրաձայն ընթերցելուց հետո: Լուծեց ինքնուրույն, անհրաժեշտության դեպքում միջամտում էր նաև դասարանը և այդպես ևս մեկ խնդիր այլ աշակերտի մասնակցությամբ նույն սկզբունքով:

Կշռադատման փուլում ամփոփեցինք հիմնական, առանցքային հարցերը որոնք ուսումնասիրեցինք ամբողջ դասի ընթացքում, որից հետո աշակերտներին բաժանեցի ինքնագնահատման թերթիկները դասի ամբողջ փուլերի վերաբերյալ:

Երկրորդ հետազոտական դաս

Դասի սկզբում կատարեցի հաշվառում,ստուգեցի տնային աշխատանքները, պարզաբանեցի անհասկանալի հարցերը: Դասի թեման էր Ուղղանկյունանիստ և խորանարդ՝ նոր նյութի հաղորդման դաս էր: Խթանման փուլը սկսեցինք խաչբառով: Գրատախտակի վրա թակցրեցի խաչբառ՝ բաղկացած 9 հարցից, որը պատրաստել էի պաստառի վրա: Ես ընթերցում էի հարցերը, իսկ աշակերտները պատասխանում էին, վերլուծելով պատասխանները, քննարկելով, պարզաբանելով հնչած պատասկանի ճշգրտությունը, ապա անցնում հաջորդ հարցին: Խաչբառը լուծելով աշակերտները ստացան նոր դասին վերաբերող առանցքային բառ: Իմաստի ընկալման փուլում խաչբառը ավարտելուց հետո աշակերտներին բաժանեցի A4 թերթիկներ, ապա նրանց բաժանեցի երկու խմբի, յուրաքանչյուրում՝ երկու հոգի: Յուրաքանչյուր խմբի հանձնարարեցի ընթերցել, սովորել մեկ բազմանիստ(ուղղանկյունանիստ, խորանարդ) և դրա կատարման համար հատկացրեցի 5ր ժամանակ: Այդ ընթացքում գրատախտակին ներկայացրեցի այն հրահանգները, որոնք պետք է կատարեն դասը սովորելուց հետո: Այնուհետև փակեցին գրքերը և ըստ հրահանգների հերթականության թերթիկների վրա ներկայացրեցին դասը, որից հետո յուրաքանչյուր խումբ ներկայացրեց ամբողջ դասարանին: Որից հոտո հանձնարարեցի լուծել խնդիրներ այլընտրանքային գրքից, որոնք ինքս նախապես նշել և դուրս էի բերել դասագրքից: Ըստ իրենց ցանկության՝ ով առաջինը ցուցաբերեց

նախաձեռնողականություն, աշակերտներից մեկը եկավ գրատաղտակին և սկսեց լուծել խնդիրը այն բարձրաձայն ընթերցելուց հետո: Լուծում էր ինքնուրույն, անհրաժեշտության դեպքում միջամտում էր դասարանը նաև ես և այդպես ևս մեկ խնդիր:

Կշռադատման փուլում աշակերտներին հարցեր տալով ամփոփեցինք նոր նյութը, ապա բաժանեցի ինգնագնահատման թերթիկներ դասի ամբողջ փուլերի վերաբերյալ:

Եվ առաջին հետազոտական դասից հետո երեխաների խնդրանքով այս դասի վերջում ևս պատրաստել էի թեմայի վերաբերյալ <<Այլ կերպ>> խաղը դա ևս կատարեցինք սակայն դասամիջոցն օգտագործելով նրանց իսկ ցանկությամբ:

ԴԱՍԱԳՂԱՆ 1

Արաքսի միջնակարգ դպրոց

Ուսուցիչ՝ Մարիամ Միրզոյան

Առարկա	Երկրաչափություն
Դասարան/կիսամյակ	8-րդ դասարան, I կիսամյակ
Թեմա	Քառանկյուններ թեմայի ամփոփում
Օգտագործվող նյութեր	Քարտեր(այլ կերպ խաղ), Հայտորոշիչ թեստ,մատիտ, քանոն:
Ամբողջական պատկեր, դասի նպատակ	Աշակերտները գիտեն՝ Քառանկյան տեսակները և սահմանումները, գաղափար ունեն քառանկյունների և դրանց տարրերի մասին: Նպատակը՝ <ul style="list-style-type: none"> • ամրապնդել գիտելիքները քառանկյունների մասին • վերհիշել քառանկյունների սահմանումները, • լուծել խնդիրներ:
Վերջնարդյունքներ	Կարողանան՝ <ul style="list-style-type: none"> • Ճիշտ գծագրել յուրաքանչյուր պահանջվելիք քառանկյուն • Ճիշտ և գրագետ սահմանումներ տալ, նկարագրել յուրաքանչյուր քառանկյուն • Կարողանալ լուծել խնդիրներ քառանկյունների վերաբերյալ
Դասի ընթացք	Սկիզբ՝ Կատարում են հաշվառում,ստուգում են տնային աշխատանքները: Պարզաբանում են անհասկանալի հարցերը(5ր): Մուտք՝ (Խաղ մեթոդ) (5ր) Սեղանի վրա դրվում են քարտեր հակառակ շրջված, որոնց վրա գրված են քառանկյունների անուններ, դրանց տարրերի անունները: Անյնուհետև աշակերտների բաժանում են երկու խմբի յուրաքանչյուր խմբում 2 աշակերտ: Սկսում են բացատրել խաղը, որը կոչվում է <<Այլ կերպ>>, դա իրենից ներկայացնում է

	<p>հետևյալը՝ աշակերտների առաջին խումբը մոտենում է և վերցնում պատահական քարտ սկսում բացատրել այդ քարտի վրա գրված բառն առանց օգտագործելու բառի արմատը: Աշակերտին տրվում` 1ր ժամանակ: Նույն կերպ նաև 2-րդ խումբը: Եվ վերջում որ խումբը ավելի շատ բառ կգուշակի այդ խումբն էլ կճանաչվի հաղթող:</p> <p>Դասի ընթացք՝ (Հայտորոշիչ թեստ)(15ր)</p> <p>Աշակերտներին բաժանում են Հայտորոշիչ թեստեր, որտեղ գրված են սահմանումներ քառանկյունների և դրանց տարրերի վերաբերյալ սակայն կան բացթողնված բառեր որոնք պետք է լրացնեն աշակերտները և կան առաջադրանքներ որտեղ պետք է քառանկյան անվանումը համապատասխանեցնեն պատկերի հետ: Մոտենում են, հետևում աշխատանքին, անհրաժեշտության դեպքում օգնում են:</p> <p>Ամրապնդման փուլ՝ (Խնդիրների լուծում 10ր)</p> <p>Հանձնարարում են լուծել խնդիրներ այլընտրանքային գրքից, որոնք ինքս նախապես նշել և դրս էի բերել դասագրքից: Ըստ իրենց ցանկության աշակերտներից մեկը կազմի է գրատաղտակին և սկսում լուծել խնդիրը այն բարձրաձայն ընթերցելուց հետո: Լուծում է ինքնուրույն, անհրաժեշտության դեպքում միջամտում է դասարանը և այդպես ևս մեկ խնդիր:</p>
Ամփոփում	<p>Ամփոփման ժամանակ աշակերտներին բաժանում են ինգնահատման թերթիկներ դասի ամբողջ փուլերի վերաբերյալ (10ր):</p>
Տնային աշխատանք	<p>Դասագրքի խնդիրները</p>

ԴԱՍԱԳՐԱԿ 2

Արաքսի միջնակարգ դպրոց

Ուսուցիչ՝ Մարիամ Միրզոյան

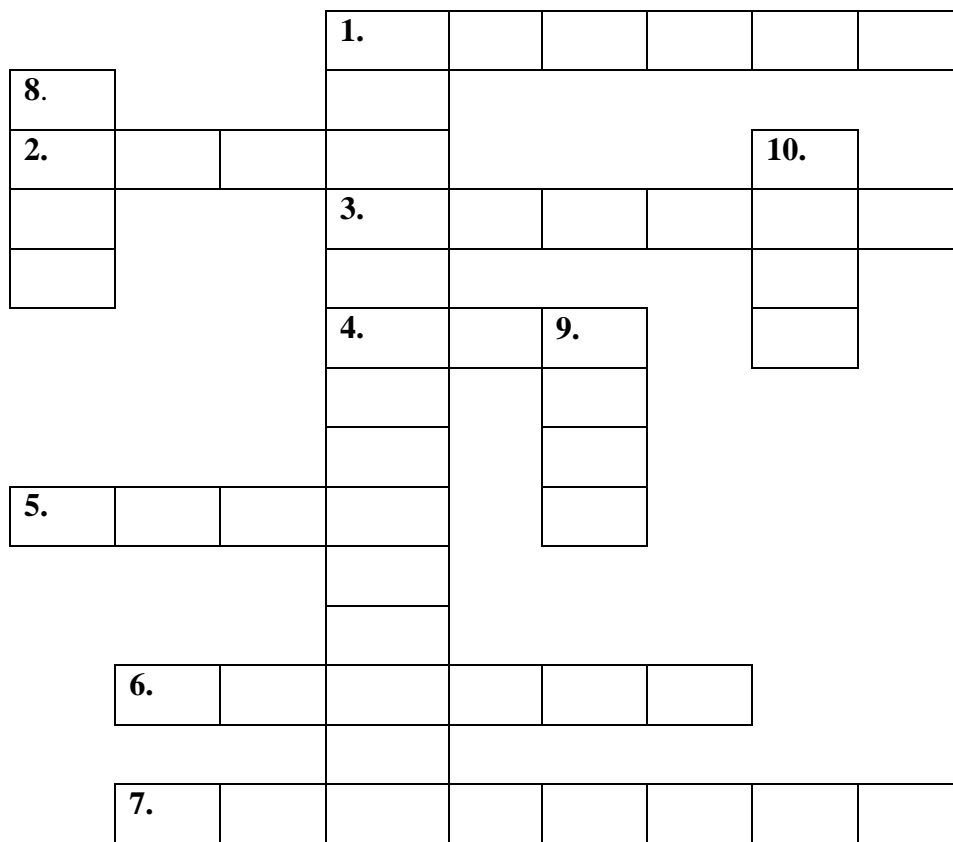
Առարկա	Երկրաչափություն
Դասարան/կիսամյակ	8-րդ դասարան, I կիսամյակ
Թեմա	Ուղղանկյունանիստ և խորանարդ
Օգտագործվող նյութեր	Խաչբառ, Քարտեր(այլ կերպ խաղ), դատարկ թերթիկներ, մատիտ, քանոն:

<p>Ամբողջական պատկեր, դասի նպատակ</p>	<p>Աշակերտները գիտեն՝ Գիտեն որն է կոչվում տարածական պատկեր, ունեն նախնական պատկերացում մի քանի տարածական պատկերների մասին(Ուղղանկյունանիստ, բուրգ, խորանարդ), տարրերի անվանումները, գիտեն տարածական պատկերները գծագրելու համար անհրաժեշտ մի քանի կանոն, :</p> <p>Նպատակը՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ամրապնդել գիտելիքները ուղղանկյունանիստի և խորանարդի մասին • Կարողանալ ճիշտ սահմանումներ տալ • Լուծել խնդիրներ
<p>Վերջնարդյունքներ</p>	<p>Կարողանան՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ճիշտ գծագրել բազմանիստերը • Ճիշտ և գրագետ սահմանումներ տալ, նկարագրել յուրաքանչյուր բազմանիստ • Կարողանալ լուծել խնդիրներ բազմանիստերի վերաբերյալ
<p>Դասի ընթացք</p>	<p>Սկիզբ՝ Կատարում են հաշվառում,ստուգում են տնային աշխատանքները: Պարզաբանում են անհասկանալի հարցերը(5ր):</p> <p>Մուտք՝(Խաղ մեթոդ) (10ր) Գրատախտակի վրա փակցվում է պաստառ որի վրա գծագրված է խաչքառ և կից գրված են հարցերԸ որոնց միջոցով լուխվելու է խաչքառը: Այն կազմբած է 9 հարցից, որոնց օատաստանողը աշակերտները վերջում ստան ալու են դասի վերաբերյալ առանցքային հասկացությունը: Հարցերի մեջ կան նաև սահմանումներ որտեղ բառը բաց է թողնված, որն էլ հենց որոնելի բառն է: Ես կարդում եմ հարցերը, անհրաժեշտության դեպքում մի փոքր պարզեցնում:</p> <p>Դասի ընթացք՝ (աշխատանք թերթիկներով)(15ր) Աշակերտներին բաժանում են A4 թերթիկներ, ապա բաժանում են երկու խմբի, յուրաքանչյուրում՝ 2 հոգի: Յուրաքանչյուր խմբի տալիս են ընթերցել, սովորել մեկ բազմանիստ(ուղղանկյունանիստ, խորանարդ) և տալիս 5ր ժամանակ: Այդ ընթացքում գրատախտակին ներկայացնում են այն հրահանգները,որոնք պետք է կատարեն դասը սովորելուց հետո: Այնուհետև փակել գրքերը և ըստ հրահանգների հերթականության թերթիկների վրա ներկայացնել դասը, որից հետո յուրաքանչյուր խումբը կներկայացնի ամբողջ դասարանին:</p> <p>Ամրապնդման փուլ՝ (Խնդիրների լուծում 10 ր) Հանձնարարում են լուծել խնդիրներ այլընտրանքային գրքից, որոնք ինքս նախապես նշել և դուրս էի բերել դասագրքից: Ըստ իրենց ցանկության աշակերտներից մեկը կազիս է գրատաղտակին և սկսում լուծել խնդիրը այն բարձրաձայն ընթերցելուց հետո: Լուծում է ինքնուրույն, անհրաժեշտության դեպքում միջամտում է դասարանը նաև ես և այդպես ևս մեկ խնդիր:</p>

Ամփոփում	Ամփոփման ժամանակ աշակերտներին հարցեր տալով ամփոփում ենք նոր նյութը, ապա բաժանում ենք ինգնագնահատման թերթիկներ դասի ամբողջ փուլերի վերաբերյալ (10ր):
Տնային աշխատանք	Դասագրքի խնդիրները

Երկրաչափական խաչքառ

Հորիզոնական	Ուղղահայաց
1. Բազմանկյան տեսակ	1. Քառանկյուն պրիզմա կամ ...
2. Գիծ, որ ո՛չ սկիզբ ունի, ո՛չ վերջ	8. կիսաջրջանագիծը որամագծի շուրջ պտտելիս ստաձված պատկերը

3. Երկու ճառագայթներով կազմված պատկեր	9. Խորանարդը ունի 6 ...
4. Պտտման մարմին	10. Բազմանիստ, որի հիմքը կամայական բազմանկյուն է, իսկ կողմնային նիստերը եռանկյուններ
5. Ուղղանկյունը էջի շուրջ պտտելիս առաջանում է ...	
6. քառանիստ, եռանկյուն բուրգ, ուղղանկյունանիստ	
7. եռանկյան զագաթներով անցնող շրջանագիծ	

Լուծում

			1. ՈՒ	Ռ	ՈՒ	Յ	Ի	Կ
8. Գ			Ղ					
2. Ու	Ղ	Ի	Ղ				10. Բ	
Ն			2. Ա	Ն	Կ	Յ	ՈՒ	Ն
Դ			Ն				Բ	
			3. Կ	Ո	9. Ն		Գ	
			Յ		Ի			
			ՈՒ		Ս			
4. Գ	Լ	Ա	Ն		Տ			
			Ա					
			Ն					
5. Պ	Բ	Ի	Չ	Մ	Ա			
			Ս					
6. Ա	Բ	Տ	Ա	Գ	Ծ	Ա	Ծ	

ՀԱՅՏՈՐՈՇԻՉ ԹԵՍՏ

Առարկա՝ Երկրաչափություն

Դասարան՝ 8-րդ

Թեմա՝ Քառանկյուններ

Կատարման համար նախատեսված ժամանակը՝ 15ր

1-7. Լրացնել բաց թողնված բառերը.

Երբ հատվածները որոնք չեն գտնվում մի ուղղի վրա, իսկ ոչ կից հատվածները որոնք չունեն ընդհանուր կետ, ապա այդպիսի պատկերը կոչվում է .....

2. Քառանկյան երկու ոչ կից կողմերը կոչվում են .....

3. Քանի որ ուռուցիկ n-անկյան անկյունների գումարը որոշվում է ..... արտահայտությամբ, որեմն ուռուցիկ քառանկյան անկյունների գումարը .....° է:

5. Չուգահեռագիծ է կոչվում այն ....., որի հանդիպակաց կողմերը զույգ առ զույգ .....

6. Եթե երկու ուղիղներից մեկի վրա հաջորդաբար տեղադրվեն մի քանի ..... հատվածներ և նրանց ծայրակետերով տարվեն ..... ուղիղներ, որոնք հատեն ..... ուղիղը, ապա երկրորդ ուղղի վրա անջատում են միմյանց հավասար հատվածներ:

7. Եթե զուգահեռագծի ..... հավասար են, ապա այդ զուգահեռագիծը ուղղանկյուն է:

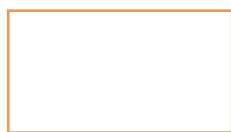
8. Համապատասխանեցնել պատկերը քառանկյան հետ (սլաքներով).

Սեղան

ուղղանկյուն

քառակուսի

շեղանկյուն

ԻՆՔՆԱԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ԹԵՐԹԻԿ

Դասարան՝

Անուն Ազգանուն՝

Ինձ համար առավել հետաքրքիր էր_____

Կուզենաի նորից լսել/կատարել_____

Ինձ դուր չեկավ_____

ԴԱՍԱԼՍՈՂԻ ՍՏՈՒԳԱԹԵՐԹԻԿ

Դասը վարող ուսուցիչ՝

Դասարան՝

Աշակերտ թիվ՝

Աշակերտ թիվ, որից բացակա է՝

Դասադիտարկող՝

Դասի թեմա՝

Դասի նպատակը՝ Սովորողների ճանաչողական հետաքրքրությունների

Դրսևորման դիտարկումը

Աշակերտների գործունեության տեսակներ	Աշակերտների քանակ
Դասին ներգրավված են	

Սովորողներից կենտրոնացած են	
Համագործակցում են	
Սովորողների գրագիտություն և պատկերացում մաթեմատիկական և տարածական	
Անտարբեր են	
Այլ դիտարկումներ	

Ձևավորող դասալսման ձևաթուղթ

Հյուրընկալվող ուսուցիչ	Դասարան
Հյուրընկալող ուսուցիչ	Ամսաթիվ

Դասի կառուցվածքային բովանդակությունը
Դասալսման թրախը

Թեմա

նպատակներ

- -
- -
- ...

վերջնարդյունքներ

Աշակերտը կկարողանա

- -
- -
- ...

Դասի ու ժեղ կողմերը,
առանձնահատկությունները

Հարցեր, որոնք առաջացան
դասալսման ժամանակ

1. -
2. -
3. -

Դասի քննարկման գրառումներ

Ի՞նչը կօգտագործեն իմ դասավանդման ժամանակ

- -
- -
- ...

Դասի անդրադարձի ձևաթուղթ

Ուսուցչի անուն, ազգանուն-
Դասի թեման –
Ամիս , ամսաթիվ-

Ի՞նչը լավ ստացվեց:

Ի՞նչն անակնկալի բերեց ինձ:

Ի՞նչը պլանավորածի պես չստացվեց:

Ի՞նչը կփոխեի:

Ի՞նչ ստացան աշակերտները այս դասից:

Հասա՞րդյոք վերջնարդյունքներին: Ինչպե՞ս դա իմացա:

Ի՞նչն էր այսօր իմ ուշադրության կենտրոնում: Դա աշխատե՞ց :

ՏՎՅԱԼՆԵՐԻ ՄՇԱԿՈՒՄ ԵՎ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ

Փորձնական դաս (դասալսողի ստուգաթերթիկ)

Աշակերտների գործունեության տեսակներ	Աշակերտների քանակ (ըստ դասադիտարկողի)	Աշակերտների քանակ (ըստ ուսուցչի)
Դասին ներգրավված են	3	2
Սովորողներից կենտրոնացած են	2	2
Համագործակցում են	2	2

Սովորողների մաթեմատիկական գրագիտություն և տարածական պատկերացում	2	1
Անտարբեր են	0	0
Այլ դիտարկումներ	—	—

Հետազոտական դաս

Աշակերտների գործունեության տեսակներ	Աշակերտների քանակ (ըստ դասադիտարկողի)	Աշակերտների քանակ (ըստ ուսուցչի)
Դասին ներգրավված են	4	4
Սովորողներից կենտրոնացած են	3	3
Համագործակցում են	4	4
Սովորողների մաթեմատիկական գրագիտություն և տարածական պատկերացում	2	2
Անտարբեր են	0	0
Այլ դիտարկումներ	—	—

Ինչպես տեսնում ենք երկու աղյուսակներից իմ և դասադիտարկողի տվյալները գրեթե համընկնում են, տարբերությունները շատ չնչին են: Հետազոտական դասերին բոլոր գործողություններում դրական աճ է նկատվել, ինչը կանխատեսում էի:

Ինքնագնահատման թերթիկ

Փորձնական դասի տվյալներով աշակերտների համար դասը հետաքրքիր է եղել, նոր գիտելիքներով են զինվել, սակայն հետազոտական դասերից հետո պատկերը էապես փոխվել էր: Դասը բոլորի համար շատ հետաքրքիր էր անցել, հատկապես ոգևորված էին եղել խաղերով և հայտորոշիչ թեստով: Ցանկություն էին հայտնել խաղերը նորից

կատարել, իսկ նաև այն հարցին, թե ինչը կուզեին նորից կատարել, նրանք պատասխանել էին, որ կցանկանան նորից նոր դասը ներկայացնեն խմբերով:

Եզրակացություն

Այսպիսով, ուսումնական գործընթացի ամենալուրջ թերություններից մեկն այն է, որ աշակերտներից պահանջվում է գերազանցապես վերարտադրող մտածողություն: Հետևությունն այն է, որ ավելի հաճախ ուսուցիչը չպետք է աշակերտին հաղորդի յուրացման ենթակա պատրաստի գիտելիքները, այլ՝ նրանց պետք է հասցնի համապատասխան առաջադրություններն ու կանոններն ինքնուրույն հայտնագործելուն:

Պետք է լրջորեն մտածել ուսուցման գործընթացը կատարելագործելու վերաբերյալ և չգերազնահատել ուսուցման բացատրական-ցուցադրական և վերարտադրողական մեթոդների դերը, ուսուցման գործընթացում ավելի մեծ տեղ տալ հետազոտական, էվրիստիկ ու պրոբլեմային մեթոդներին, որոնք մեծապես կնպաստեն սովորողների մտածողության, տրամաբանության, նոր իրադրություններում կողմնորոշվելու ընդունակության նախաձեռնության, ստեղծագործական կարողությունների և ընդունակությունների զարգացման գործին: Մանրամասն ուսումնասիրել եմ աշակերտների ճանաչողական գործունեության հիմնական փուլերը, դրանց ապահովման նախապայմանները:

- Բացահայտել եւ խաղային տեխնոլոգիայի դերը սովորողների գիտելիքների ձեռք բերման և կիրառման գործընթացում:
- Մերթողի միջոցով փորձել եւ մեծացնել աշակերտներին ուղղել դեպի ներգրավվածությունը, որի արդյունքում նրանց մոտ ակտիվացել է մտածողությունը և դատողություններ կատարելու կարողությունները:
- Արժևորել եւ հնքնուրույնության, նաղաձեռնողականության դերը գիտելիքների ձեռք բերման, ինչպես նաև սովորողների ճանաչողական գործունեության ակտիվացման գործընթացում:

Արդյունքում, սեփական ջանքերով ստացված գիտելիքներն ավելի կայուն կլինեն, իսկ այն ձեռք բերելու աշխատանքի գործընթացն ավելի գրավիչ ու հանելի: Գոյություն ունի դասավանդման միայն մի անխափան եղանակ. եթե ուսուցիչը հետաքրքրված է իր առարկայով, ապա հետաքրքրված կլինի նաև ամբողջ դասարանը:

Գրականության ցանկ

- 1.Սարգսյան Ռ. Վ. <<Դպրոցականների իմացական գործունեության խթանումն ու էվրիստիկական մտածողության զարգացումը մաթեմատիկայի ուսուցման ընթացքում>>
- 2.Սարգսյան Ռ. Վ. <<Դպրոցականների ճանաչողական գործունեության ակտիվացման հարցեր >> Լույս, Երևան 1984թ.
- 3.Մաթեմատիկայի ուսուցման գործընթացում կրթության բովանդակային բաղադրիչները որպես դասիարակության միջոց (Ուսումնամեթոդական ձեռնարկ) <էդինակներ՝ Ղուշյան Ա., Աբրահամյան Ա., Վարդազարյան Վ., Սարգսյան Ռ., Սաֆարյան Ն., Վարդապետյան Վ., Թադևոսյան Ա. Երևան 2010թ
- 4.Ալվանջյան Ս.Լ. Հետազոտական աշխատանք, 2020
- 5.Панини Т. С. Вавилова Л. Н. Современные способы активизации обучения М. Академия, 2008
- 6.Սերգեյ Արզումանյան <<Հոգեբանություն>>
- 7.Смолкин А. М. Методы активного обучения М. ,Высшая школа, 1991, :